

ASN Bank Issuepaper
Microfinancieringsbeleid

Door kleinschalige
financieringen naar
duurzame groei

ASN Bank Issuepaper

Microfinancieringsbeleid

september 2013

2

In deze ASN Bank Issuepaper
Microfinancieringsbeleid
komen aan bod:

- A. Inleiding
- B. De bijzondere beleggingscriteria van de ASN Bank en microfinanciering
- C. Toelichting bij de toetsing van microfinanciering aan de bijzondere beleggingscriteria
- D. Microfinancieringsthema's
- E. Bronnen

A Inleiding

Dit beleidsstuk werkt de bijzondere beleggingscriteria van de ASN Bank uit voor microfinanciering en geeft aan hoe deze criteria op microfinancieringsinstellingen toegepast moeten worden. De ASN Bank selecteert microfinancieringsinstellingen voor het ASN-Novib Microkredietfonds en voor haar bankportefeuille. Voor de bankportefeuille betreft het externe aanbieders van microfinancieringen.

Microfinanciering is een verzamelnaam voor kleinschalige leningen, verzekeringen en spaarregelingen. Toegang tot deze financiële diensten kan ertoe bijdragen dat kredietnemers economische activiteiten vergroten waarmee zij hun financiële positie verbeteren, de vicieuze cirkel van armoede doorbreken en meer sociale zekerheid krijgen. Microfinanciering zorgt voor *empowerment* (versterking). Daarbij gebruiken en ontwikkelen mensen hun capaciteiten om hun eigen leven en de gemeenschap waarvan zij deel uitmaken, mede actief te vormen in economisch, sociaal en politiek opzicht.

Kleine ondernemers in ontwikkelingslanden kunnen vaak geen lening krijgen bij banken. Een reden is dat zij niet kunnen voldoen aan de voorwaarden van banken, zoals een stabiel inkomen en het verstrekken van onderpand. Daarnaast geven banken de voorkeur aan grote leningen, waarvan de administratiekosten relatief laag zijn. Tevens spelen praktische problemen een rol, zoals kosten voor vervoer van en naar de bank en de uiterlijke presentatie van kredietnemers (er is een groot cultuurverschil tussen banken en hun hooggeschoolde stadse personeel versus ongeletterde mensen). Microkrediet kan ook een alternatief zijn voor krediet bij lokale geldschietters die woekerrentes vragen.

Het ASN-Novib Microkredietfonds houdt zich bezig met microfinanciering in landen die het Ministerie van Buitenlandse Zaken heeft goedgekeurd voor microkredieten¹. In deze landen zijn leningen aan kleine ondernemers een krachtig middel om armoede te bestrijden. Zo dragen microkredieten op een positieve manier bij aan de wereld van morgen.

---

1 De lijst van landen is de OECD DAC-lijst van ODA-ontvangers (ODA=official development aid): <http://www.oecd.org/dataoecd/62/48/41655745.pdf>

B De bijzondere belgingscriteria van de ASN Bank en microfinanciering

Wij investeren in microfinanciering omdat deze ertoe kan bijdragen dat de armoede vermindert. Wij streven naar financiering van stabiele microfinancieringsinstellingen en "geëarmarkte"² microfinancieringsportefeuilles van reguliere banken. Dat wil zeggen:

- dat zij een goede reputatie hebben;
- dat de eigenaren ervan het beste voor hebben met de kredietnemers en zichzelf niet ten koste van hen verkrijgen;
- dat zij zowel operationeel als financieel gezond zijn;
- en dat zij leningen tegen eerlijke voorwaarden verstrekken, zodat kleine ondernemers in ontwikkelingslanden hun bedrijven en ambities kunnen ontwikkelen.

Toetsing voor het ASN-Novib Microkredietfonds vindt plaats op het niveau van de microfinancieringsinstellingen, de microfinancieringsleningen van reguliere banken en, in geval van indirecte leningen, de fondsmanagers. De ASN Bank heeft de mogelijkheid te beleggen in microfinancieringsfondsen van externe aanbieders. Daarbij kunnen we alleen het beleid en de implementatie van het beleid in het fonds toetsen.

De ASN Bank belegt vrijwel nooit rechtstreeks in financiële instellingen³. We maken echter een uitzondering voor microfinancieringsinstellingen, juist vanwege hun mogelijke bijdrage aan het verminderen van armoede. Bovendien gaat het vooral om kleine leningen aan kredietnemers (eindklanten), waarvan een eventuele negatieve impact op mensenrechten en milieu klein is. De portefeuille van een microfinancieringsinstelling bestaat vooral uit kredietnemers die actief zijn in de handel, dienstverlening, productie, landbouw en consumptie. De ASN Bank staat gereserveerd tegenover microfinancieringsinstellingen en fondsen die vooral consumentenkrediet verstrekken.

Bij microfinancieringsinstellingen is sprake van risico's voor mensenrechten en milieu. Daarom gaan

wij hierna in op onderwerpen die een rol spelen bij de selectie.

Wij accepteren ook reguliere banken in ontwikkelingslanden en opkomende economieën die een eigen portefeuille kredieten aan kleine en middelgrote bedrijven hebben. Wij beoordelen hierbij zeer kritisch de eigenaren van de bank, hun redenen om de ASN Bank als financier te willen en de samenstelling van de portefeuille. Triple Jump beoordeelt de duurzame prestaties van de bank.

C Toelichting bij de toetsing van microfinanciering aan de bijzondere beleggingscriteria

In deze toelichting leest u op welke van de bijzondere beleggingscriteria we bij microfinanciering vooral letten. De belangrijkste uitsluitingscriteria die direct verband kunnen houden met microkredieten zijn hieronder in verkorte vorm weergegeven. Achter elke pijl volgt de toelichting op het betreffende criterium.

Toetsing aan de uitsluitingscriteria voor mensenrechten

De uitsluitingscriteria op het gebied van mensenrechten hebben betrekking op stelselmatige schendingen van de mensenrechten op het gebied van:

- Gelijke behandeling
- Wapens en veiligheid
  - Geen risico voor een microfinancieringsinstelling.
- Kinderen (vooral kinderarbeid)
  - Wij verwachten van microfinancieringsinstellingen dat ze beleid hebben om kinderarbeid te voorkomen. De kans dat zij zelf kinderen in dienst nemen, is klein. Wel verwachten we dat ze bij het verstrekken van kredieten rekening houden met kinderarbeid en voorlichting geven over het belang van onderwijs. Wij hanteren kinderarbeid niet als uitsluitingscriterium in geval van ketenverantwoordelijkheid van microfinancieringsinstellingen voor hun kredietnemers.
- Werknemers

2 Geëarmarkte portefeuilles zijn portefeuilles die het Ministerie van Buitenlandse Zaken heeft goedgekeurd voor microkredieten.

3 De impact van financiële instellingen is vooral indirect. Daarom vinden wij het belangrijk te weten waarin zij hun geld investeren. Vrijwel geen enkele financiële instelling is echter volledig open over de vraag aan welke bedrijven en instellingen zij bijvoorbeeld kredieten verleent of waarin zij via aandelen en obligaties investeert. Zie ook de ASN Issuepaper Banken en verzekeraars.

- Soevereiniteit van staten
- Consument
  - Wij verwachten dat de microfinancieringsinstelling en fondsmanager heldere principes hanteren om de consument te beschermen tegen onverantwoorde kredietverlening, zoals de Client Protection Principles⁴ (zie ook de toelatingscriteria mensenrechten).
- Milieubescherming
  - Wij verwachten dat microfinancieringsinstellingen een milieubeleid hebben. Zij hebben immers zowel intern een milieu-impact als extern, via de leningen die zij verstrekken. Wij hanteren het milieu niet als uitsluitingscriterium voor de microbedrijven die meestal de microfinanciering ontvangen. Van zeer kleine ondernemingen verwachten wij niet dat zij een milieubeleid hebben. Het heeft onze voorkeur dat de microfinancieringsinstelling voorlichting geeft over verantwoord omgaan met het milieu.

Toetsing aan de uitsluitingscriteria voor milieu

De uitsluitingscriteria op het gebied van milieu hebben betrekking op de volgende activiteiten:

- Kernenergie
- Gentechnologie
- Bont, walvisvaart, exotische en beschermde diersoorten
- Kap van en handel in niet-duurzaam tropisch hardhout
- Niet-duurzame palmolie
- Bio-industrie
- Dierproeven
  - Geen risico's voor een microfinancieringsinstelling.
- Ketenaansprakelijkheid:
  - Hoewel microfinancieringsinstellingen risico's lopen op het gebied van ketenaansprakelijkheid, zijn de aard en omvang daarvan niet zodanig dat wij hen daarop kunnen uitsluiten. De kredietnemers bevinden zich veelal aan het einde van de keten. Zij zijn bovendien veelal afhankelijk van leveranciers

van bijvoorbeeld zaden. Het is dan ook niet reëel te verwachten dat de kredietnemers beleid hiervoor hebben.

Toetsing aan de toelatingscriteria voor mensenrechten

Voor ondernemingen geldt dat zij een positieve waardering krijgen wanneer zij actief bijdragen aan het beschermen en bevorderen van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens voor zover betrekking hebbend op de activiteiten en invloedssfeer van ondernemingen door:

- Het implementeren van normen in intern beleid, gedragscodes en contracten.
- Interne en externe monitoring en verificatie uit te laten voeren op navolging normen.
- Aanwezigheid van beleid en een mechanisme om slachtoffers van eventuele schending van de mensenrechten te compenseren.
  - Microfinancieringsinstellingen zijn vaak actief in ontwikkelingslanden met een zwak mensenrechtenbeleid. Daarom is de minimumvoorwaarde dat zij beleid hebben voor gelijke behandeling en kinderarbeid.
  - De kredietverstrekking moet op een verantwoorde manier plaatsvinden. Wij verwachten dat de microfinancieringsinstelling uitgangspunten hanteert om de kredietnemer te beschermen. Zij moet bijvoorbeeld de Client Protection Principles onderschrijven of vergelijkbaar beleid hebben. In deze uitgangspunten zijn minimale criteria beschreven die kredietnemers van een microfinancieringsinstelling mogen verwachten.
  - Kredieten aan microfinancieringsinstellingen worden verstrekt in lokale valuta's of in euro's of dollars. Van alle betrokken partijen draagt er één het valutarisico. Vanuit sociaal oogpunt is het niet wenselijk dit risico af te wentelen op de kredietnemers die het risico zelf niet kunnen afwentelen⁵. De ASN Bank streeft ernaar dit risico zo laag mogelijk

4 De Client Protection Principles zijn een initiatief van de Consultative Group to Assist the Poor. De zes principes zijn:

- vermijden van onverantwoorde kredietverstrekking en te hoge schulden,
- transparantie over prijzen en voorwaarden van financiële producten,
- verantwoorde inningsmethodes,
- ethische standaarden voor de werknemers,
- een goede klachtenprocedure,
- privacy van klantgegevens.

5 Vooral kredietnemers met een langlopende lening lopen risico. Dit zijn vaak leningen aan boeren voor landbouwactiviteiten.

te houden. Wij verwachten van microfinancieringsinstellingen dat ze zich bewust zijn van deze problematiek en er verantwoord mee omgaan. Van microfinancieringsfondsen verwachten wij dat ze met microfinancieringsinstellingen hierover in gesprek gaan en de balans analyseren. Tevens verwachten we dat zij ernaar streven leningen in lokale valuta's te verstrekken als een groep kredietnemers met harde valutaleningen grote risico's loopt wanneer de lokale valuta fors zou devalueren.

- De microfinancieringsinstellingen moeten kredieten aan vrouwen verstrekken. Het streven is microfinancieringsinstellingen te financieren die meer microkredieten verstrekken aan vrouwelijke kredietnemers dan andere in de regio. Wij verwachten van de microfinancieringsinstelling dat zij de aanstelling van vrouwen in het management en bestuurlijke posities bevordert en vrouwvriendelijke producten en procedures promoot. Van de fondsmanagers verwachten wij dat zij hierover in gesprek gaan met de microfinancieringsinstelling.

Toetsing aan de toelatingscriteria voor milieu

- Ondernemingen dienen aan te tonen dat zij een actief en integraal milieubeleid voeren. In concreto zal getoetst worden: de aard van de gebruikte grondstoffen; de aard van de eindproducten; het energieverbruik; het verbruik van schoon water; de aard van vrijkomende emissies en het vaste afval bij de productie; de mogelijkheden en mate van hergebruik van het eindproduct. Bij het toetsen van een onderneming weegt niet alleen de huidige milieusituatie, maar tevens de aanpak door en binnen de onderneming om tot verandering en verbetering op dit terrein te komen.
- Denk hierbij aan milieubeleid van de microfinancieringsinstelling, zowel intern als extern via de leningen die zij verstrekt. Microfinanciering wordt veelal verstrekt aan zeer kleine ondernemingen, waarvan niet altijd te verwachten is dat zij beleid hebben. Het heeft wel de voorkeur dat de microfinancieringsinstelling voorlichting geeft over het belang van milieubeleid. Veel microfinancieringsinstellingen hebben al een lijst met activiteiten die ze niet financieren. Het minimumcriterium dat wij hantieren, is dat zij geen illegale activiteiten financieren.

D Microfinancieringsthema's

Bij de selectie van microfinancieringsinstellingen geven wij de voorkeur aan instellingen met goede sociale prestaties. Grote financiële instellingen hebben sinds enkele jaren de microfinancieringsmarkt ontdekt als interessante beleggingscategorie. Het is immers mogelijk in deze markt een goed rendement te behalen. Het percentage kredietnemers dat terugbetaalt, is namelijk nog steeds hoog. Deze trend, commercialisering van microfinanciering, heeft als voordeel dat grote banken een belangrijke rol spelen in schaalvergroting. Als er meer spelers op de markt komen, ontstaat er meer concurrentie. Daardoor kunnen de kosten en prijzen voor kredietnemers dalen. Voor de ASN Bank is het belangrijk dat het basisprincipe, het bestrijden van armoede, voorop blijft staan. Daarom stellen wij aan fondsmanagers verdere eisen over de beheervergoeding, de prijsstelling, de beoordeling en de inbreng in het beleid van de microfinancieringsinstelling in geval van participaties.

Om de bestrijding van armoede te waarborgen, beoordelen wij voor het ASN-Novib Microkredietfonds de sociale prestaties van de microfinancieringsinstelling. Wij doen dit aan de hand van enkele belangrijke thema's:

- Richt de microfinancieringsinstelling zich op moeilijke, onbediende marktsegmenten? Met andere woorden, verleent zij krediet aan bepaalde groepen in de samenleving, zoals vluchtelingen?
- Wat is de verhouding tussen de gemiddelde grootte van de leningen en het bruto binnenlands product per inwoner? Dit is belangrijk, want het zegt iets over de oriëntatie van de microfinancieringsinstelling op kleine leningen.
- Wat is het percentage vrouwelijke kredietnemers? De armste huishoudens worden vaak geleid door een vrouw. Uit onderzoek is gebleken dat vrouwen hun inkomen beter besteden dan mannen, namelijk aan het huishouden, voeding en de kinderen.
- Wat is het percentage kredietnemers op het platteland? Ook dit zegt iets over de sociale prestatie. Boeren gebruiken kredieten vooral voor investeringen in de landbouw. Dit is over het algemeen riskanter. In stedelijke gebieden wordt krediet vaker gebruikt om handeltjes te financieren.

- Hoe is het sociale beleid (oriëntatie op armoede) ingebed in de organisatie? Wij verstaan hieronder dat de instelling beleid heeft voor:
  - de bescherming van haar kredietnemers,
  - transparantie,
  - de manier waarop zij de prijs van financiële producten bepaalt.
 Wij zoeken gericht naar microfinancieringsinstellingen die een rente hanteren die lager ligt dan de top in de markt.
 Bovendien moet zij een eigen personeelsbeleid hebben.
- Heeft de instelling een milieubeleid? Leven de instelling en haar kredietnemers de milieuwetten van de overheid na?
- Heeft de instelling een uitsluitingsbeleid? Sluiten de instelling en haar kredietnemers bedrijven uit die actief zijn in bijvoorbeeld de wapenhandel en pornografie?

De prijsstelling

De kosten voor het verstrekken van microkredieten zijn beduidend hoger dan bedrijfskredieten die via reguliere banken worden verstrekt. Dit komt doordat de kosten voor het verstrekken van kleine leningen bijna net zo hoog zijn als die voor veel grotere leningen. Om de kosten te kunnen dekken vraagt de leninggever aan kleine ondernemers een hogere rente over hun lening. De hoogte van de rente wordt mede bepaald door:

- Moeilijke bereikbaarheid: microkredietinstellingen zijn vaak actief in landen waar de afstand tussen de geldverstrekkers en de kleine ondernemers letterlijk groot is. Daarnaast zijn de verbindingen vaak niet optimaal. Dit levert hoge kosten op.
- Voorzieningen: de verliezen van kleine ondernemers die hun lening niet terug kunnen betalen moeten worden gedekt.
- Frequente terugbetalingen: omdat veel basisbehoeften onvervuld zijn en de sociale druk van de omgeving groot is om te delen, is het moeilijk geld vast te houden. Dit betekent vaak dat een vertegenwoordiger van een microfinancieringsinstelling wekelijks langs moet komen om het bedrag voor aflossing in ontvangst te nemen. Dit verhoogt de kosten voor de microfinancieringsinstelling.
- Financiële kosten: de microfinancieringsinstellingen werken vaak in een omgeving met een hoge inflatie waardoor de rente die de MFI zelf moet betalen ook hoog kan worden.

- Type lening: doordat de microkredietinstellingen geld uitlenen aan verschillende soorten kredietnemers, hanteren zij ook verschillende tarieven. Een lening met een langere looptijd voor zaaigoed heeft bijvoorbeeld een lagere rente omdat de boer een lagere winstmarge heeft. Een hogere rente kan worden berekend voor een kortlopend krediet aan een handelaar voor de aankoop van een partij vis die hij binnen een dag met hoge marge verkoopt.
- Wij selecteren microfinancieringsinstellingen op beleid waarbij maximalisering van het rendement op het eigen vermogen niet leidend is bij de bepaling van de rente die de kredietnemers moeten betalen.
- Wij onderkennen dat alleen met voldoende rendement nieuw vermogen kan worden aangetrokken waardoor de portefeuille kan groeien. Wij streven naar een uitgebalanceerde verhouding tussen rendement en risico in de investeringsportefeuille in microfinancieringsinstellingen.

E Bronnen

- Kabeer, N (2001), Conflicts over Credit: Re-evaluating the Empowerment Potential of Loans to Women in Rural Bangladesh
- The Consultative Group to Assist the Poor, www.cgap.org
- The Microfinance Gateway, www.microfinancegateway.org
- The Netherlands Platform for Microfinance, www.microfinance.nl
- NVDO
- Input Kredietcommissie ASN-Novib Microkredietfonds
- Peter Johnson, Developing World Markets
- Yunus, M. (1997), Banking for the Poor
- World Bank, www.worldbank.org
- Sen, A. (1999), Development as Freedom